

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkész hivatalt címére küldendő.

Megjelenik havonként
Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS

Előfizetési ára:
Egy évre 5000 kor.
Egyes szám ára 500 korona.

Torda : 1568. az unitárius egyház történetében. Ezek a helyeken mondta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).
HATÁRKÖVEK
Pozsony : 1848.

Homok-óra.

„Uram! Taníts meg minket, hogy tudhassuk meg a mi napjainknak számát, hogy járhassunk bölcs szívvel.”
Zsolt. XC. 12.

A keresztény időszámítás szerint 1924-et irunk, Isten jóvoltából. A zsidó naptár homlokára 5684 van írva. Mohamed hívei pedig a keresztény időszámításból is levonnak 622-t, s Allah üdvígéretét e szerint 1302-re korlátozzák. Krisztus születése, Világ teremtése, Mohamed futása — mind nagy események a mi szerény bolygónk történetében. Ezek a stációk a mi hitünk szerint egy-egy lelki világ teremtésével függenek össze, s éppen ezért majdnem fontosabbak, mint maga a fizikai világ előállása, amely fölött a tudósok a homokóra lepergésének utolsó szeméig vitatkozni fognak. Sőt talán azontul is.

Én nem vitatkozom. Csak hallgatok. És imádkozom. A zsoltáriró szavait veszem ajakamra: „Uram! Taníts meg minket, hogy tudhassuk meg a mi napjainknak számát.” Napjaimhoz napokat, éveimhez éveket adott most is az égi kegyelem. Én élek, mert Ő is él. Én dolgozom, mert Ő is munkálkodik. Én örvendek, mert az Ő lelke táplál engemet. S amíg a forrás ki nem apad, addig — tudom — az én napjaim is tartani fognak. Számítom őket: egy-kettő-három... És így tovább végtelen sorozatban, hol lelkesedve, hol elborongva, hol kifelé tekintve a téli világnak gyapjuhoz hasonló takarójára, hol befelé pillantva a saját lelkembe, amely a külvilágnak finoman rezgő tükörképe. Isten van itt is, ott is. Látom-érezem. Látom a fenséges nyugalmat, amely alatt millió meg millió létecsatorna csak úgy ontja a teremtés csudáit. Érzem, hogy a küzködő lázas keresésben, sürgés-forgásban, eszmék és igazságok szent harcában csendes tenger rónasága nyugtat meg engemet. S közben a jó öreg homokóra, mely az időt méri, lassan leperog, s újból megtelik... Ki törődne ma már ilyen ósdi számításokkal?

Én már megtanultam napjaimnak számát. A sok — Isten nélkül — kevés... A kevés — Istennel együtt — sok... Oh, mily boldog vagyok, hogy ezt megtanultam. Nem kell már ezután — irányt veszítve a rengetegben — botorkálnom uttalan utakon. Tüske nem sérti arcom s kezemet. Ködben-viharban egyaránt látom a célt, mely előttem lebeg. Efelé török akadályt nem ismerve, lankadatlan; nem tekintve se jobbra se balra. Mindig csak — előre! Aki velem jön vándorutamon, annak szívesen nyujtok baráti kezet. Ha kérges is az a tenyér, csak annál jobban megbecsülöm; mert az első apostolok is kérgestenyerű, jámbor emberek voltak.

Atyafiak! — Zuzzuk össze azt a homokórát, amely fogoly gyanánt silány üregébe zárta a mi életünk legjavát, halhatatlan lelkünket. Az örökkévaló Isten törvényeiben van a mi igazi szabadságunk. Ezek előtt önkényt meghajolva, járjunk hát „bölcs szívvel”...

Szerkesztő.

Ujévi üzenet.

(Dr. W. H. Drummond).

Az újév küszöbén szeretettel köszöntöm minden jó barátomat. Nehéz idöket élünk mostanában. De éppen ez az, ami bennünket mélységes odaadásra, elszánt törekvésre buzdít. Az utóbbi három hónapot az Egyesült Államokban töltöttem. Sokat utaztam mindenfelé. Feltártam az amerikai nép előtt a mai bonyolult európai helyzetet. Meg akarom győzni őket arról, hogy a gyógyítás, kiegészítés, szóval az igazi béke nagy munkájában nekik is tevékeny részt kell venniök.

Karácsonytájt Indiába szándékozom átvitorlázni. Ott is, úgy hiszem, elegendő alkalom nyílik számomra. Ott is hasonló üdvös munkát végezhetek, mielőtt 1924 április havában Angliába visszatérnék.

Hála Istennek! — a megkezdett munka máris szépen halad. A szellemi megújulás erői mindenütt csudálatos módon sorompóba léptek. Az emberek lassankint belátják, hogy a közös mennyei édes Atya iránt érzett gyermeki szeretetünk mire kötelez mindannyiunkat. Ragadjuk meg tehát két kézzel ezt a kedvező alkalmat, hiszen ezek az erők a mi szövetséges-társaink. Számíthatunk rájuk bármikor, ha a népek és nemzetek életébe ezt a felvilágosult szent hitet, ezt a magaslatos erkölcsi ideált átplantálni igyekezünk.

Adja Isten, hogy az Ujesztendő meghozza mindnyájunk számára a várva-várt boldogabb jövődöt! ...

P. b.

Unitárius hitünk alaptétele.

Szemelvények dr. Csiki Gábornak a budapesti unitárius templomban 1923 november hó 22. és 29. december hó 6-án, 13-án és 20-án tartott szabadelőadásából.

Unitárius hitünk első tétele: *Hiszek egy Istenben ki lényegében és személyében is egy és szívem szava szerint gondviselő Atyám.* Ha azt kérde tőlem valaki, hogyan ismertem meg Istent, azt mondom: józan értelmem és szívem érzése vezetett engem Isten ismeretéhez. Ha keresem e világ végső okát, a logikus következtetés Istenhez vezet. Ha kutatom életem célját az Istenben találok meg azt. S ha arra gondolok, hogy hol található meg e világban boldogságom lehetőségét, az Istenhez jutok.

Az írás tanítása szerint Mózes az égő csipkebokor ficánkoló lángjában látta meg először az Istent. Ott nyilatkoztatta ki neki magát az Ur. Nálam az ész és a szív az a szent föld, hol kijelenti magát az Isten. A legenda szerint Mózes a pusztában vizet fakasztott a kősziklából. Velem az ellenkezője történik, a teremtett mindenség fontos és összhangja, a természet szépsége fakaszt lelkemben mély meghatottságot, hódolatot és imádatot, mert bennük maga az Isten lép előmbe. Eszem megérti, szívem megérzi, hogy a látható dolgok mögött van egy szellemi hatalom, kit Isten-

nek nevezünk, kivel szemben függő helyzetben él az egész teremtett világ.

Az Isten megismerése nem egyszerű értelmi művelet. Ha csak az lenne a vallás és a tudomány hozott semmi különbség nem lenne. Az Isten ismeret ennel meg több: érzés. Ahoz, hogy az Istent megismerjük első sorban nem annyira ész, mint szív kell, nem annyira értő mint érző képesség. S akiben ez hiányzik, annak hiába beszélek az Istenről. A színvagnak kinek nincs érzése a piros szín iránt, azzal soha se tudom tisztán megértetni, hogy milyen is a pipacs. Ha egy közömbös lelkű emberrel van dolgom, kiből hiányzik a szellemi világ iránti benső érzék, abban száraz értelmi magyarázatokkal soha sem tudok Istent iránt igazi, őszinte hitet ébreszteni, mert Istent először érezni kell a szívben s azután érteni az észben. Ezzel azonban az ész szerepe a vallásban nem válik, kevésbé fontossá. Unitárius vallásunk jellegzetes vonása ép abban domborodik ki, hogy a józan ész jogát a hit kérdéseiben is elismeri és érvényre juttatja. Az öntudatos ember hite csak olyan isten fogalomban nyugszik meg, melyet józan esze is megért. Csak az a vallásos hit megingathatatlan és erős, mint a kőszikla, melynek érzelmi alapját a józan ész érvei is alátámasztják. Érzés és értelem, szív és ész e kettőből szívja erejét az Istenbe vetett öntudatos hit.

Hisszük hogy az Isten, kit szívünkben érzünk és értelmünk világánál is tisztán látunk, — gondviselő Atya. Gondviselő „Atya“ ezzel a kifejezéssel azt a szeretetet akarjuk kifejezni, mellyel ő mint öntudatos személyes szellemi hatalom ezt a világot s benne az emberek sorsát irányítja és vezeti. Hisszük, hogy mi emberek, nem vagyunk a véletlen, vagy a vaksors fiai és leányai. Isten gyermekei vagyunk. Ő hívott minket mindnyájunkat életre és pedig azért, mert célja volt és van velünk. Azt akarja és azért adott nekünk mindnyájunknak külön külön sajátos testi és szellemi erőket és tehetségeket, hogy eszményekért éljünk, ideálokért imádkozzunk és dolgozzunk. A közös nagy eszmény pedig, melyben minden ember szive vágyának és törekvésének össze kell olvadnia: egy erkölcsileg megtisztult társadalmi rend az emberek között. Vallásos nyelven ezt a tisztult társadalmi rendet Isten országának nevezzük, mely azt jelenti, hogy ahol ez megvalósul ott az Isten akarata él és uralkodik az emberi szivekben. Isten gondviselése abban érvényesül, hogy életünkbe ebbe a végcéljába boldogságunkat iktatta bele s maga gondoskodik annak eléréséről. Erkölcsi törvényt adott, hogy rend és törvény erejével biztossítsa számunkra azt, ami jó, az eszmények megvalósulását s benne boldogságunkat. Sokszor titokzatosak az utak melyen az Ur a kívánt vég cél felé vezet s kinek hite nem erős, mint a szikla, az azt hamar elcsüggeszti egy-egy elemi csapás, vagy csalódás. De az ki az Ur kezeibe fogódzott az érzi, tudja, hogy a csapásokon és csalódásokon át is biztos boldogulás felé vezet. Ő jobban tudja, mi szolgál javunkra. Sokszor csak azért tagad meg tőlünk valamit, mert nagyobb áldást szánt

számukra. — Hiszek az Istenben, ki nekem gondviselő Atyám!

Hitünk második tétele: *Hiszek Jézus Krisztusban ki életünk eszményképe* Jézus Krisztus — hitünk szerint — a legnagyobb azok között a próféták között, kik valaha az emberiségnek Istentől, Istennek velünk való céljáról, iránta való kötelességeinkről s általában a lelki életről tanítottak. Ő látott bele legtisztábban a lelkiélet mély titkaiba s ő fedezte fel annak mélységeiben azokat a boldog igazságokat, melyek előtte még ismeretlenek voltak. Ő ismerte föl és ő érezte meg először és legtisztábban azt, hogy az Isten, ki e világban uralkodik gondviselő Atya, ki szeretettel irányítja gyermekei sorsát. A szeretet jegyében ő adta e világnak a testvériség gondolatát, azt az egyedül üdvözítő gondolatot, mely az emberiség számára e földön békét és boldogságot biztosít. Jézus Krisztus élte ezen a földön a legtisztább és legerkölcsösebb életet, mit anyaszülte ember élhet. Épen ezért ő a mi erkölcsi életünk örök eszménye, ő a mi példaadónk, tanítómesterünk. Idvezítőnek is nevezzük őt, mert életével olyan példát állított elénk, hogy ha azt követjük a földön és a mennyekben, Istentől üdvösséget nyerünk. Megváltónknak is hívjuk őt, mert eszményi példaképen áll előttünk s a bűnnek minden átkos következményétől.

Lelkünk nemes tulajdonságaiban, mi mindnyájan Isten képmását hordozzuk magunkon. A jóra való hajlam, a nemes érzület minden ember egy-egy szikra az Isten lelkéből, isteni elementum az emberben. Ez az isteni elementum olyan nagy mértékű volt, mint senki más emberben a földön. Az ő lelkében teljes szépségben ragyogott az Isten képmása. Lelkét az Istennek lelke teljesen áthátotta, megszentelte; — isteniesült *lökéletes ember*. Személyét és emlékét akkor tiszteljük, ha példáját követjük.

Hitünk harmadik tétele: *Hiszem a szent lelkét*, mely mint az irás is mondja Isten ajándéka, Istennek jóra való segedelme: szellemi erő, mely az embereket Jézus Krisztus életéhez hasonló életre segíti, *lelkesíti*. Ezt a nemes, eszményi életre inspiráló erőt, mint legdrágább ajándékot szűn elennél közli velünk az Úr. Valamint a szívből, testünk középpontjából a folyton tiszta meleg vér ömlik, folyik az erekbe, úgy áramlik alá a Szentlélek ereje életünk s világunk teremtő és életető középpontjától az Istentől. Megnemesíti gondolatunkat, megtisztítja érzéseinket s indítást ad a szép és nagy cselekedetekre, mint a tavasz termékenységet hozó lehelete, az Isten szíve szerint való élet csiráit, az ismeret és a szeretet szikráit, a kultúra és a humanismus erőt. Megtermékenyíti az emberi lelkekben az isteni élet csiráit. Lángra lobbantja bennünk az új élet szikráját, hogy támadjon lelkünkben meleg szeretetteljes, verőfényes élet. A harmatcsepp a naphoz lesz hasonló, ha azt a nap sugara éri. Lelkünk az Isten képét sugározza vissza, ha rá veti fényét Istennek szent lelke. Kiegyeníti az belőlünk a salakot, — minden bűnt, mely eddig eltorzította lelkünk igazi arculatát.

A szentlélek legteljesebb mértékben Jézus Krisztusban nyert kitöltetést. A szentlélek tüze hevítette Jézust nagy missziójában, ez avatta őt a világ legnagyobb prófétájává. Lelkében a szentlélek tüze lobogott, s annak melegtől fakadtak érzései, gondolatai és nagy cselekedetei. Ez a benső meleg erő tette őt oly meleg szívűvé, az emberek igaz barátjává, az emberszívek orvosává, ennek tüze inspirálta őt, ez avatta hőssé, vértanuvá, ki kiömlött vérével tett bizonyosságot élete igazságáról.

A szentlélek volt az a csodatevő erő, amely gyújtott, lelkesített. A megfélemlített, csüggeteg tanítványokat az első pünkösd napján lánglelkű apostolokká tette, kik egyszerre bátran és elszántan kiálltak a római forumokra s kezdték hirdetni a tiltott tant, a keresztény vallás nagy igazságait. A lelkek nagyszerű megmozdulása volt ez a nap. A költői leírás szerint e napon zugva jött az égből az új élet szent lelke. A szentlélek tüzétől kigyuladt a tanítványok szíve s aztán az melegített; a melegtől lelki tavasz lett a földön, kizöldült a keresztény egyház gyökere, s a földön megkezdődött a keresztény történelem.

A szentlélek munkája azóta sem zárult le soha. A kérdés csak az, hogy feltudjuk-e fogni ihletéseit. Azok a boldog látások, melyekben meglátjuk Isten szépségét és valóját, szeretetét és irgalmát; azok a nagy és biztos fölismerések, melyekben föltaláljuk magunkat és helyünket a világban és úgy igazodunk el, hogy megnyugodjunk, mind a szentlélek sugallatából jönnek. Sőt túllépve a vallásos élet határait még a tudományban és a művészetben is a nagy ismeretek, a nagy megsejditések a szentlélek ihletésére pattannak ki, mint villámok. Legjobb gondolataink mindig maguktól jönnek: a szentlélek sugalja azokat. A nagy művészek, a költők, a látók, a bölcsék és az Istent félő hősök a világosságot, az erőt és az inspirációt, mellyel alkotnak és győznek, mind a szentlélek sugallatából veszik.

Hitünk negyedik tétele: *Hiszek egy közönséges keresztény anyaszentegyházat*. Az anyaszentegyház Isten nevelő eszköze az ő világot nevelő nagy munkájában: több szeretetre, mélyebb hitre, tisztultabb erkölcsiségre akar benne minket nevelni az Isten. „Anyá” ezt a legszebb jelzőt írjuk az egyház elé, mert az minket szellemével táplál, vezet és irányít, egyszóval nevelése alatt tart.

Az anyaszentegyház egy és közönséges, azaz egyetemes. Egy az Isten, egy az ő népe is, legyenek bár szétszórtan a föld kerekén. Egy a cél, melynek szolgálatára őket teremtette. Egy a mi szellemi vezértünk: a Jézus Krisztus. Abban a pillanatban, mikor az első liter víz a Feketeerdő katlanában kibuggyant, az Isten már akkor megjelölte annak a felszínretörő kiömlő víznek a sorsát abban, hogy lassankint sziklákattörve, porlasztva medret ásva magának, szöke Duna legyen belőle s országokon keresztül, partjain tenyészetet hintve, hullámain hajókat hordozva, végül a Fekete tengerbe ömöljék. Abban a pillanatban, amikor az Isten az embereket a föld különböző pontjain

egyen-egyen életre szólította, közös céljukat már akkor megjelölte abban, hogy e földön kulturát teremtsenek s a lassu, de folytonos kulturális fejlődés folyamán eszményibb társadalmi életrendet imádkozzanak és küzdjenek ki maguknak s eljussanak ahhoz a tökéletes életrendhez, melyet valóságos nyelven Isten országának nevezünk. Azok, akik az életnek a célját így felismerik, öntudatlanul is egy lelki közösségbe lépnek. Isten organizálja őket. Szövetségül szellemi vezérül történelmünk legnagyobb alakját, Jézus Krisztust állítja eléjük. Ezt a lelki közösséget nevezzük mi közönséges, — azaz egyetemes anyaszentegyháznak. Az egyetemes anyaszentegyház, melyben mi unitáriusok hiszünk egy láthatatlan lelki organizmus, melybe beletartoznak mindazok, kik Istennek az emberrel való célját meglátták s kik az Isten akaratára szerint, Jézus Krisztus példája szerint rendezik életüket. Tagjai ennek még azok is, kik talán még csak nem is hallottak Jézusról, ha egyszer — ha öntudatlanul is — Jézus szelleme él szívükben. Ha valaki azt mondja, hogy ez a láthatatlan egyetemes egyház azonos egyik, vagy másik látható történeti egyházzal ép úgy téved, mint ha azt mondaná, hogy az Isten róm. katolikus, református vagy unitárius.

A valóságban különböző létező, történeti egyházakat látunk. Ezeknek keletkezésében az egyéniség és a sokféleség természetes joga érvényesült. A láthatatlan és örökkévaló anyaszentegyház, mint egységes lelki organismus, a létező történeti egyházakban különböző szint és árnyalatot ölt. Így a különböző egyházak a maguk sajátos árnyalataikban együtt érzékitik meg azt a lelki organizmust, melyet közönséges anyaszentegyháznak hívunk. Mint a szivárvány hét színe együtt juttatja kifejezésre a napsugár teljes tartalmát, úgy a különböző egyházak is együtt fejezik ki a keresztény vallás örök igazságait. És amiképpen a szivárvány piros színe nem mondhatja a világnak, hogy: csak én tükrözöm vissza a napsugár színét, úgy egyetlen egyház sem mondhatja a másoknak, hogy: csak én vagyok egyedül az igazság letéteményese. Áldást látok abban, hogy a történet folyamán különböző egyházak alakultak, mert ezek a keresztény vallás mélységes igazságainak más és más sugarait vetítik vissza s a keresztény életnek típusait termelik ki.

A különböző egyházak értéke azonban már nem egyforma. Annál értékesebb valamely egyház, minél tisztábban tanítja a keresztény igazságot, minél jobban hasonlít a láthatatlan egyházhoz és minél nagyobb a kulturális tevékenység, melyet az emberi társadalom boldogításáért kifejti. Az az egyház fog a legértékesebbnek bizonyulni, mely legjobban kimélyíti hiveiben az Istenbe vetett hitét, mely a legtöbbet tesz a humanizmus és szeretet cselekedeteinek gyakorlásában s a legizmosabban fogja emelni a közérkölcsiséget. Azért vallom magam unitáriusnak, mert meg vagyok győződve arról, hogy az unitárius egyház az amelyben én leginkább megtalálom lelkem

békéjét s a legtöbbet tehetek az emberiség boldogulásáért.

Hittünk ötödik tétele: *Hiszem az örök életet.* Az örök élet gondolatát az ész nem tagadhatja, a szív megköveteli. Olyan az ész a lelki élet titkainak kutatásában, mint egy halványan pislogó mécs, mellyel egy nagy város utcáit járjuk. Halvány, erőtelen fénye mellett alig látunk egy két utcát, házat, alig találkozunk egy-két hazatérő emberrel. de ki merné azt mondani, hogy az egész város csak abból az egy-két utcából és házból áll, melyet így meg láthattunk. A lelkiéletnek számtalan igazsága van, amelyet eszünk, értelmünk megfogni és megmagyarázni nem tud, de meg nem is tagadhatja azokat. Az, hogy az örök élet gondolatát mai ismerő képességeivel teljesen megérteni és megmagyarázni és logikai műveletekkel bizonyítani nem tudja, az még nem annak a gondolatnak lehetetlenségét bizonyítja. Az csupán csak mai ismertekörünk korlátoltsága mellett szól. Számtalan igazsága van ma is a lelkiéletnek, melyek egykor ép oly megfejthetetlen misztériumok voltak az emberi ész előtt, mint ma az örökélet gondolata. Azonban amint ismert körünk tágult lassankint ráesett eszünk fénysugara s megszűntek rejtélyek és talányok lenni. Ki mondhatná, hogy az emberi szellem, mely fokozatosan fejlődik és erősödik s az érzéki tárgyak mögött meglátja a dolgok szellemi jelentését, nem alkot egyszer magának szerveket a szellem világ teljes megismerésére az örök élet titkainak meglátására is. Az örök élet gondolata ma még kiesik az értelmi megismerés tárgyköréből. Azt hiány nélkül megmagyarázni leírni, számítani vagy logikai tételekben kifejezni nem tudjuk. Azok a módszerek, melyeket a tudomány rendszerint alkalmi: inductió, deductió, analysis, synthesis mind csődöt mondanak, mihelyt az örök élet gondolatát akarjuk velük megközelíteni. Az örök élet gondolata ma nem az okoskodás hanem a rejtelmes tapasztalás, a megérzés világába tartozik. Eszünk ma nem érti, de szívünk megérzi annak igazságát. S kiben az érzés hiányzik, annak értelmi okokkal sohase fogod bizonyítani és megmagyarázni az örök életet. A színvaknak hiába beszélsz a buza- virág szép kékszínéről, ő azt sohase látta, nem érti, számára az nincs; de csak az ő látása számára nincs, — ami számunkra ugy-e kedves valóság.

Az örök életet az ész nem tagadhatja, a szív pedig megköveteli. A szív személyes örök életet kíván. Míg a földön élünk és testben járunk addig csak homályos képekben tükröződik vissza előttünk Isten örökkévaló szellem világa; csak próféciák, szent álmok, jelek és sejtelmek szakadozott fátyolán azt látjuk az Istent és az ő dolgait. Szívünk arra vágyik, hogy egyszer szemtől-szemben forduljunk vele, színről-szinre lássuk és megismerjük őt és fölfedezzük benne lényünk gyökerét. Itt van a viszont látás lehetősége is. Akkor mikor szellemi tisztaságában az Istent meglátjuk, akkor találkozunk elsiratott kedveseinkkel is, mert azok mind ott vannak az Isten szí-

vében. Hogy lesz, milyen lesz a találkozás az örökkévalóságban, ma még nagy misztérium ezt ma nem érteni, hanem csak sejteni — érezni lehet.

Tény az, hogy nem született még ember a földre kinek szívében legalább egyszer életében föl ne ébredt volna ösztönös erővel az örök élet vágya; ha máskor nem is, legalább elsiratott kedvesinek koporsója mellett, vagy abban az utolsó órában, mikor végső tusáját vívta a halállal. Voltak nagyképű tudósok, kik lemosolyogták az örök életet; lehetetlen mesének mondták s azzal elintézték. De amikor maguk is koporsó mellett álltak mely drága szülöttet rabolt, arcukon a mosoly sirásra keservesedett, dermedten révetegen bámultak maguk elé, mintha rohanó vizet láttuk volna, sötét vizet, melyen, mint fehér habok a fekete hullámon alásiklik annyi drága élet, annyi szépség és remény: hitves, gyermek, testvér és barát. Az utolsó pillanatban önmagukba szálltak. Sebzett szívük ösztönös erővel vágyott, ragaszkodott az egykor lemosolygott örök élet gondolatához. — Az ész nem tagadhatja, a szív követelheti az örök életet.

Az örök élet a bennünk levő isteninek a fennmaradása, örökkévalósága. Minél több van bennem az isteniből, a tiszta szellemiségből, a lelkeségből és a szeretetből annál biztosabb vagyok az örök élet felől. Minél kevesebb van bennem az Isten lelkéből, annál gyorsabban sodródok az elmulás örvényei felé. Ami bennem nem isteni, hanem muló érzéki és bűnös, megszűnik, mert az a sorsa; ami pedig bennem Istenből, az ő lelkéből való, az örökkévaló mint maga az Isten. Itt kapcsolódik be a végítélet ténye is. A végítélet úgy amint azt János jelenések könyvében teljes borzalmasságában olvassuk s amint azt az örök üdvösséggel és örök kárhozattal őseink is hittek csak érzéki kifejezése annak, hogy ami nem isteni, az örökre elvész, ami pedig Isten lényéből való, az örökké élni fog. Ami bennünk az érzéki muló világ anyagából épült fel, mint a test is, annak sorsa a mulandóság. Ami pedig bennünk isteni elementum annak sorsa is isteni.

Hiszem az örök életet.

Egyházfentartási Alap.

Örömmel és hálával jelentem, hogy a mi házi alapunk napról-napra állandóan gyarapodik. Az újabb adományok is bizonyosságot tesznek amellett az eleven szükségérzet mellett, amely azt a ránszakadt nehéz viszonyok között létrehozta. A pillanatnyi hiány pótlására jött. S íme, most már valóságos erőforrás, amely egyházi életünket a jövőben is táplálni fogja. Hogy igazán a magunkénak nevezhessük, járuljon hozzá mindenki. A gyülekezet apraja-nagyja. Gyöngéd figyelemmel adóztassuk meg erre a célra családunk minden tagját. Még a csecsszopók se maradjanak ki. Elhunyt kedveseink emlékére is gyarapítsuk a mi Alapunkat. Így lesz az egészen a miénk.

November 18-tól december 31-ig hálás köszönettel vettük az egyházfentartási alapra a lel-

kési hivatalba beküldött következő adományokat:

Ünnepi gyűjtés karácsonykor: 307 ezer, dr. Nyiredy-féle gyűjtés többlete 154,530, Ranzenhofer Hugó, Gellért Fivérek (Wien), dr. Csongvay Géza (Tiszalök), dr. Kovács Lajos, Mihály Rudolfné 100—100 ezer, Valutákból 80 ezer, K. Bedő Béla (Galagagyörk), dr. Mikó Ferenc, id. Durugg Ferenc 50—50 ezer, dr. Fekete Ernő 40 ezer, özv. Perczel Ferencné 30 ezer, Jancsi Mihály (Ujpest), Koncz Imre (Kispest), Német Jánosné Simó Lidi (Kispest), Csáka Ferenc (Bábolna) 25—25 ezer, aranyosrákosi Létay Andor (ujszülött), Orbók Aladár 20—20 ezer, Faluvégi Aron és neje, Létay Gyula, Bálint Mózes, Belováry Istvánné 15—15 ezer, özv. Bogyay Kálmánné, Kovács Gábor, Deák Farkas, Csucsi János, Ujváry László (II.), Kiss-Kovács Rudolf, Péter László (Vaál), Ilkay Elek, dr. Kozma László, Molnár Ákos (Csepel), dr. Rödiger Zoltán (Szolnok), Tóth Sándor (Aszód) Benedekfi Elek (Kispest), Jakab József, dr. Nagy Lajos (Czegléd), Csáka János (Pestujhely), Kovács József (Bp.), Sigmond Károly, Ujváry László (III.), özv. Borbély Lajosné (Torda), ifj. Józán Miklós, Józán Dezső, Józán György, özv. Pap Józsefné (Rákosliget) 10—10 ezer, Pek Emil Ágost, Szekely Ferenc, Mathias Tivadar (Debrecen), Faluvégi Sándor, Jahl Nándorné, Hadnagy Emma (Pécs), dr. Balázs Ferenc (Miskolcz), Mathé Lajos (Rákospalota), Bakondi István (Tiszabő), Gál Endre, dr. Bódi János (Győr) 5—5 ezer, Fekete Gábor 3 ezer, Fenyédi Péter 2 ezer korona. Összesen: 1,761.530 korona.

Ezenkívül dr. Nyiredy Jenő afia további gyűjtésekből átadott nekem 50 szokolt és újabb 25 drb. Neugebauer Béla R.-T. 200 koronás névértékű részvényt.

Buzgó hiveink között olyan is van a mostani listában, akinek a neve után egy-egy római szám csuszott bé. Ez azt jelenti, hogy az illető, aki a templomban is mindig ott van, már *másod* és *harmad* ízben hozta meg a maga áldozatát a közös oltárra. Szolgáljon ez buzdításul másoknak is.

I. közlemény	2,105.400 K
II. " "	2,060.500 "
III. dr. Nyiredy gyűjtőívén	563.250 "
IV. közlemény	1,761.530 "

Együtt: 6,490.680 K

Unitárius élet Szolnokon.

Az Alföld egyik fontos kereskedelmi és kulturális központjában, Szolnokon az unitáriusok tömörülése és számbavétele megtörtént. Illő, hogy erről a szervezkedésről megemlékezzünk. Szolnokon már a háború előtt is élt egy-egy unitárius család, azonban nagyobb számban csak az ország megcsonkítása után telepedtek Szolnokra unitáriusok. A hivek kivánságára már 1922-ben, újabban pedig 1923. okt. 21-én látogatta meg őket Józán Miklós püspökhelyettes s tartott számukra urvacsora osztással egybekötött istentiszteletet. Az istentisztelet a ref. templomban volt, amelynek átengedéseért elsősorban Soós László ref. lelkésznek tartozunk köszönettel. Az istentisztelet alkalmával a kántori teendőket Tiboldi József, a budapesti Székely Dalárda vezetője végezte. A püspökhelyettes ur ittléte alkalmából történt meg a kis szolnoki gyülekezet szervezése. Az ő jelenlétében

tartották összejövételüket az unitáriusok Tiboldi Gyula főgimn. tanár lakásán. Itt nagy lelkesedéssel elhatározták, hogy úgy a helybeli, mint a környékbeli híveket összeírják s a budapesti egyházközség rendes adózói lesznek; az összeírás végrehajtását s általában a szolnoki hívek összetartását Tiboldi Gyula örömmel vállalta. Kivüle az eddig megtartott istentiszteletek rendezése körül buzgózkodtak: Gál Jenő törvényszéki bíró és Sándor Ákos vez. járásbíró atyánkfiai. A helybeli tanulók hitoktatásával a püspökhelyettes ur még 1921-ben Botár Imre főgimn. tanárt bizta meg, aki ezt azóta végzi is. Folyó évben hittanra járó tanulók száma: 6.

A szolnoki híveknek nagy lelki örömeire szolgált a tartott unit. istentisztelet s remélik, hogy még többször is üdvözölhetik a püspökhelyettes urat szerény körükben. *Egy szolnoki unitárius.*

Unitárius gyermekek karácsonya.

Megható módon folyt le december 22-én délután a gyermekek karácsonyfaünnepélye a Deák-téri ev. iskolák dísztermében. 300—400 gyermek figyelt a sok sok szép látnivalóra. És valóban ebben az évben már annyira kifejlődött ez az évről-évre megheitebbé és családiasabbá váló ünnepély, hogy még a szülők figyelmét is felkeltették a bethlehemi játék szép magyar nyelven gördülő rigmusai és énekei. Hát még a kicsinyek! Ugyancsak gyönyörködtek a szép karácsonyi mesében, amelyet Pogány Elza urnő mesélt nekik a karácsonyban földreszállt angyalokról. És aki látta a tágra nyit szemeket, a megilletődött gyermek-arcokat, azután a jókedvet, a hangos kacajt, amit a *bethlehemes játék* váltott ki, hol komoly hangulával, hol jóízű, magyaros tréfáival, az sohasem fogja elfelejteni a kicsi bundás pásztorokat a méltóságos királyokat, az édes kicsi angyalkákat és a karácsonyi örömmel eltelt gyermekesereget. A bethlehemes játéknak verseit, a daloknak szövegét *Biró Lajos* lelkész írta és a dalszövegeket egy-egy jól választott régi egyházi énekhez alkalmazta. Ujat adott a maga lelkének világából, de a nemes múlt hagyományait is megőrizte és a kettőt egyé füzte karácsonyi ajándékkul a gyermek Jézusnak. A gyermekek bámultak és örvendeztek, a szülők pedig csak annyit jegyeztek egymás közt: szép volt, jól sikerült. A bethlehemes játék énekeit Bakos Gergelyné kísérte harmóniumon.

Az ünnepély műsorán szerepeltek még Posch Margit tanárnő a váci-uti polg. isk. leánynövendékeivel, szép karácsonyi énekeket adva elő, továbbá Jordán László, Szende Béla zongora és hegedű számokkal.

A műsor után Józán Miklós püsp. helynök intézett néhány meleg szót a gyermekekhez és a szülőkhöz, amelyben a karácsonyfaünnepélyek évről-évre történt fejlődését és az azokban megnyilvánuló meleg családiasságot méltatta.

Ezután következett a karácsonyi ajándékok kiosztása. Minden gyermek kapott ceruzát, játékot, babát, labdát stb. Ezeknek az új örömeinek elő-

készítését az Unitárius Nőszövetség fáradhatatlan és nemes hölgytagjai végeztek élükön özv. Fábry Edéné főtitkárrel.

Az ajándékok összegyűjtésében hasonlóképen ők fáradoztak és a Nőszövetség elnöksége ez uton fejezi ki köszönetét azon családoknak, egyeseknek és cégeknek, akik anyagilag és erkölcsileg támogatták őket az ünnepély megrendezésében. Sajnos helyszüke miatt csak jövő számunkban közölhetjük a melegsívű adakozók névsorát.

—jl—

Templomot Orosházának!

II.

Immár másodszor jelenik meg e cím lapunk hasábjain, mintegy riadó a magyar unitárius társadalom számára.

Templomot Orosházának! Ez a felhívás nem maradhat hatás nélkül és ez erőpróbája lehet a csonka ország unitáriusainak, vajjon az orosháziak erőfeszítését kellően tudják-e méltányolni és őszinte szeretettel tudják-e felkarolni.

Az a maroknyi sereg ott csodás dolgokat művel és becsületére válhatnék bármelyik gyülekezetnek az az öntudat, amellyel hitüket vallják, az a bizalom, amellyel ügyük diadalában hisznek. Ők hisznek, s azért szólnak. Szólnak egy legújabb *felhívásukban* a világ minden unitáriusához, hogy segítsenek nekik felépíteni a kicsiny hajlékot az egyedülvaló igaz Isten imadására. Megunták ők már a pásztor nélkül való bolyongást, meleg otthonra, buzgó lelki vezérre vágyakoznak, aki hirdesse nekik Isten csodálatos dolgait. És volna olyan ember, ki megtagadná a segítséget ennyi hit, ennyi bizalom láttára? Voina ember, ki bezárná szívével a szeretetért kopogató orosháziak előtt?

Nem! az nem lehet! Békésben fel kell épülni a második unitárius templomnak is, hogy hirdesse az „egy” Isten dicsőségét és a magyar nép egyszerű és mély gondolkodását. És ez nem csak az orosháziakon mulik, hanem minden unitárius magyar ember lelkesedésén.

Multkori cikkünk megjelenése óta budapesti hiveink közül az orosházi templom költségeire adakoztak: Pap József 10.000, Gál Mihály 5.000, Ilkey Elek 5.000 koronát.

Hisszük, hogy az eredmény e kicsiny kezdet után sokkal nagyobb lesz.

—jl—

HIREK.

Olvasóinknak és híveinknek boldog új évet kívánva örömmel értesítjük mindnyájokat, hogy kis lapunknak megjelenését nyolc hónapra előre biztosítottuk, kedvező feltételek mellett. Erre a célra nagyobb kölcsönt vettünk fel, amelyet mielőbb szeretnénk visszafizetni. Ezt azonban csak úgy tehetjük, hogyha tisztelt előfizetőink az 1922-ik és 1923-ik évi hátralékot még e hó folyamán beküldik. A folyó 1924-re járó 5000 korona évi díjat is kérjük mielőbb, hogy vállalt kötelezettségünknek

elegendet lehessünk. Ezzel szemben mi most már a lapot újból minden hó 15-én oda tesszük előfizetőink asztalára. S ha volna még valami kívánságunk hátra ez az, hogy tollforgató embereink időnkint keressék fel a szerkesztőséget kézírataikkal, a közlésre szánt cikkeket lapunk irányához és terjedelmehez szabva.

Felhívás. A budapesti unitárius egyházközség előjárósága nevében felhívom összes hiveinket, hogy az Egyházfentartási Alapra szánt külön adományon kívül, mindenki fizessen havonta legalább 1000 azaz egyezer korona adót az egyház pénztárába. Ez egy évben 12.000 korona Ez a minimum. Ezt az összeget akár egyszerre, akár negyedévenként be lehet fizetni. Minden pénz a lelkészi hivatal (V. Kisháry-utca 4.) címére küldendő. Szives üdvözlettel

Józan Miklós lelkész.

Budapest, 1924. január 7.

Vilégkörűi útján, amerikai testvéreinket meglátogatva, mintegy három hónapot töltött az ősszel dr. William H. Drummond az Egyesült Államokban. Ezalatt több helyen predikált. Mint a Nemzetközi Vallásos Kongresszusok utazó főtitkára, résztvett több nagyszabású konferencián. Sociális tevékenységükről ismert Nőszövetségek és Férfiligák előtt beszélt az európai helyzetről s megvilágította az utat, amelyen a felvilágosult kereszténységnek haladnia kell a pusztító háború és béke romjainak eltakarításában. Ezenkívül a magyar ügyről sem feledkezett meg. Menekült hiveink s küzködő erdélyi iskoláink nehéz sorsa iránt sok rokonszenvet ébresztett az Új Világban; minek tanúsága egy pár igen érdekes levél, amelyet a karácsonyi ünnepekre kaptunk. Dr. Drummond afiát erre a hosszú utragyöngéd-lelkű felesége is elkísérte. Amikor ezeket a sorokat írjuk, az ő hajójuk India felé vette útját, az isteni gondviselés oltalma alatt biztonságosan szelve a Csendes óceán hullámain. Ujévi üzenetét szívesen vettük át laptársunk, az „Inquirer“ lapjairól. Szólt ez mindazoknak, akik vele együtt fáradoznak az emberszeretet evangéliumának megvalósításán. A mi részünkről viszont testvéri szeretettel üdvözöljük őt és kedves nejét nagyszabású missziójuk egyrészének sikeres befejezése alkalmából s azt kívánjuk, hogy Indiában végzendő áldásos munkájuk után, vezérelje őket szerencsésen a jó Isten haza, Angliába, magas hegyen épült vendégszerető családi hajlékukba. Onnan majd — reméljük — a nyár folyamán hozzánk is eljönnek... Come and welcome!

Szegélykiáltás a Rajna mellől. A német protesztáns egyházak Segítő Bizottsága unitárius egyházunkat is felhívta, hogy hiveinek téli nyomorúságát pénzbeli, vagy más adományokkal enyhítsük. A szegény családok s kivált a gyermekek sorsa kétségbeejtő. A ragadozó farkas ott áll az ajtó előtt... Mutassuk meg, hogy minden szegénységünk mellett is tudunk — mert akarunk — tenni valamit az ő érdekükben. Lapunk szerkesztősége a gyűjtést 100 ezer koronával megkezdi. Szives adományokat erre a célra elfogad és nyugtáz az Unitárius Lelkészi Hivatal (Budapest, V., Koháry-u. 4.) „*Bis dat, qui cito dat.*...“

Debreczeni hiveink részére dec. 16.-án Istentiszteletet tartott dr. Csiki Gábor missziói lelkész. Ref. testvéreink, mint minden alkalommal, most is szívesen engedték át templomukat és a kegyzsereket. Az Istentisztelet urvacsoraosztással volt egybekötve. Mintegy 150-en vettek részt az Istentiszteleten, amelynek ünnepélyességét emelte az is, hogy az urvacsoraosztás alatt Gimár Ila színművésznő énekelt gyönyörű egyházi éneket.

A „**Budapesti Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület**“ részére Kincses László füzeggyarmati lelkész afia 197.000 koronát, Barabás István hódmezővásárhelyi lelkész atia 100.000 koronát küldtek be. Ez összegeket a füzeggyarmati és a hódmezővásárhelyi hivek adakozásából gyűjtötték össze agilis lelkészeink. Ugy az adakozó hiveknek, mint a fáradságos munkát végző lelkész uraknak ezuton is hálás köszönetet mond az Egyesület vezetősége. Köszönettel tartozik még az Egyesület az Unitárius Nőszövetségnek, azért a 100.000 koronáért, melyet fentnevezett szövetség szegény unitárius egyetemi hallgatók karácsonyi segélyére adományozott. Hála az anyagi segítségért, de még nagyobb hála a nemeslelkületért.

Karácsonyi ünnepünkön 493-an vettek urvacsorát. A kenyeret Józan Miklósné főtiszt. asszony, a bort Szathmáry Pál, Kiss M. Tamás és Lázár Gyula hiveink adományozták. Köszönjük.

A Prot. Nőszövetség dec. 28.-án tartotta a IX., Ráday-utcai Theologia nagytermében évi rendes közgyűlését, amelyen az Unitárius Nőszövetség is képviseltette magát.

Az Unitárius Nőszövetség minden hó második csütörtökjén délután 5 órakor gyűlést tart és Biblia-órát a lelkészi irodában.

A Budapest D. F. Ifjúsági Egyesület 1923. dec. 15. és 16.-án tartotta folytatólagosan IV. évi rendes közgyűlését. A közgyűlésen megjelent Józan Miklós püsp. helynök és a Nőszövetség vezető tagjai is. A közgyűlés elnöké Szabó Istvánt választotta meg.

Kebli Tanács március, június, szeptember és december hó első vasárnapján délután 5 órakor.

A „**Keresztény Ifjúsági Egyesületek**“ Magyar Nemzeti Szövetségének nemzeti bizottsága 1923. dec. 8.-án ünnepelte 40 éves fennállásának jubileumát a ref. theologia dísztermében. Társadalmi állásra és felekezetre való különbség nélkül nagyszámú közönség ünnepelte őszintén az Egyesületet, amelynek áldásaiban 40 év óta sokan részesültek.

Lelkészeiktatás. December 23.-án iktatták be a pesti ág. ev. magyar egyház faszori hivatalába Kemény Lajos lelkészt. Egyházunkat a beiktatáson Józan Miklós püspöki vikárius és Dimény Mózes egyh. gondnok képviselték.

A D. F. Ifjúsági Egyesület az évenként is néplődő táncestélyét, mint értesülünk, előreláthatólag február 2-án fogja megtartani. Meghívók menni fognak.

Nyugtázás Egyházi adót fizettek a múlt év okt. 1-től dec. 31-ig: Kovács 100.000, Irsay 60.000, dr. Kochné 44.000, dr. Kovács L. 50.000, Simon M. P. 40.000, Gáspár A. 35.000, Szathmáry E., Nagy I., Jordán V., Wáhl F.-né 25.000—25.000, Telkes Dezső 24.000, Gáthy T., Bozóky E. 20.000—20.000, dr. Lázár J., Pásztor I.-né 15.000—15.000,

Sófalvi S., dr. Sándor Á. 12000—12000, Guttmann J., dr. Mikó G., Dimény L., Gálfalvi L., Péter J., Biller L.-né, Tamási F., Tamási L., Tanka S., Berde L., Gábor A., Kampf I., Józsa Gy., Szathmáry P., Gregorik J., Goldman H.-né, Gruber T., dr. Mikó L., Vergay K.-né, dr. Nyirő G.-né, dr. Héderváry H., Bakos G., dr. Mikó F., dr. Fekete E., dr. Mikó G., Lázár M., dr. Péch A.-né, Tóth S., Kiss J., Kiss I., öz. Perczel F.-né, Ádám V.-né, dr. Nagy L., dr. Tanka Gy., Bakondi J., dr. Pálffy Gy., Szederjessy D., Szabó S.-né, Dohieczy S.-né 10.000—10.000, Kiss J., dr. Farczádi G. 9000—9000, Bognár D., dr. Szentgyörgyi F., Beke M. 8000—8000, Simon D., Szalai L.-né 7000—7000, Fejér F. 7500, Vitéz Fábry D., Juki K.-né, Máthé L., öz. Lipkay A.-né, Vitéz Fábry D., Faluvégi S., Inczeffi I.-né 6000—6000, dr. Simándi T., Szőke Gy., öz. Szakács K.-né, öz. Péterffy L.-né, László Á., Orbán Nagy J., Tóth J.-né, Ádám D., Szolga M., Skall Gy., Bodóczy J., Ferenczy J., Ferenczy J., dr. Osváth G., Véber János, öz. Péterffy L.-né, Mátéffy L., András M., Létay Gy., Fazekas D., dr. Héderváry H., dr. Pálffy M., Márton M., Páll M., Égeni J., Fazekas L., Fábrián D., Kriza Á., Koncz J., Györfy J., Philippovich E., Gruber Gy., Harmos Á., Pápay J., Bertl R.-né, Biró J., Szakács F. 5000—5000, dr. Deksi F. öz. Fábry E.-né, dr. Nédudvari D.-né, dr. Zsákó Gy. Barabás Á., Polgár M., Polgár L., dr. Polgár I., Csáka J., Benkő S., Ács F., Borbély S., Szende Gy., Deésy K., Lőrinczy J., Sámí E., Faluvégi Á.-né, öz. Fábry E.-né, Szász D., dr. Kozma L., Molnár Á., öz. Keresztély D.-né, Benedekfi E., Mészáros A., Orosz F.-né, Csegezy P., Varga K.-né, 4000—4000 koronát (folytatjuk).

Felelős kiadó: BIRÓ LAJOS.

Szolga Miklós

ÉRTÉKPAPIRKERESKEDŐ

V, Bálvány-utca 21. I. 14.

Hirokonoknak értékpapír vételeit és eladásait a legkedvezőbb feltételek mellett bonyolítja le.

Telefon: 199—71.

Hivatalos órák: d. e. 9—1-ig, d. u. 5—7-ig.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55 sz.

„CHANNING SZELLEME”

PERCZELNÉ KOZMA FLÓRA

legújabb munkája, megrendelhető a budapesti lelkeszi irodán (V. Koháry-utca 4.)

ÁRA: 500 KOR.

STERN JÓZSEF R. T.

Budapest, Kálvin-tér 1.

Alapítva 1859. évben.

Szövetek, mosóárak, selymek, bélés és vászonárak, női-, férfi-, és gyermek-fehérnemű, kész felöltők és blouzok legjutányosabb bevásárlási forrása

Nyomatott Bognár sajtóipari üzemében, Újpest, Lőrinc-utca 49.

Kádakat

Puttonyokat

Boredényeket

Mezőgazdasági szerszámokat

Tragacsokat

Kocsirészeket

készítünk

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34

TELEFON
SZÁM:
180—53.

KARTAL TESTVÉREK

Sürgőnycim
KARTALOK
Budapest

műszaki kereskedők

BUDAPEST, V., ALKOTMÁNY-UTCA 18. SZÁM.

Műszaki anyagok és cikkek, olajok kenőanyagok, minden mezőgazdasági és egyéb iparág számára legjutányosabban kaphatók.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest. II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készítenek.

Javítást is vállalok. Mérsékelt árak.

„STUDIUM”

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Muzeyi Körút 21 szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből alakult új vállalat 186—87. Telefon 186—87.

Szakt munkák, szépirodalmi, egyházi és egyetemi tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot. Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintézik.

SZALAI LAJOS

férfiszabó üzlete

a IX. ker. Haller-piacon.

Férfi- és fiuruhák, télikabátok állandóan és olcsón kaphatók.